

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ВИТРАТИ НА ЯКІСТЬ В АВТОМАТИЗОВАНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Гриценко О.І.

Українська академія банківської справи Національного банку України

В статті розглянуті основні підходи формування інформації про витрати на якість в автоматизованому середовищі, визначені завдання, фактори та напрями автоматизації обліку витрат на якість обслуговування.

Ключові слова: витрати, якість обслуговування, облік витрат, автоматизоване середовище.

Постановка проблеми. Однією з головних ланок діяльності підприємств є процес виробництва продукції (робіт, послуг), що потребує певних витрат і відповідно правильного їх відображення в обліку. Для цього доцільно застосовувати автоматизовану форму обліку. Правильно організований автоматизований облік витрат сприятиме оперативному прийняттю управлінських рішень. Намагання досягнення найвищих результатів при найменших затратах часто призводить до економічного суперництва підприємств цінними факторами. При цьому в сучасних умовах господарювання надзвичайно важливим є удосконалення механізмів ефективного управління витратами, в тому числі і витратами на якість. Для прийняття ефективних управлінських рішень необхідна достовірна та повна інформація, яку і надає бухгалтерський облік, тому потрібно звернути увагу на належну організацію обліку витрат на якість через запровадження автоматизованого обліку. Особливо зростає роль автоматизації в контексті можливостей прийняття ефективних управлінських рішень. Цим і визначається актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над вирішенням проблем теорії і методології планування, оцінки та обліку витрат, пов'язаних з якістю, працювали Г.Г. Азгальдов, В.Н. Войтовський, А.В. Глічов, Е.М. Карлик, Ц.П. Новиченко, В.Ю. Огвоздін, В.В. Окрепілов, Т.Д. Попова, О.В. Фомина, В.М. та інші.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що більшість науковців мають різні погляди на організацію автоматизованого обліку. Зокрема, В. Сопко, В. Завгородній стверджують, що важливою рисою витрат у виробничій сфері є характер їхнього зв'язку з певним об'єктом – продуктом, підрозділом, проектом і від цього залежатиме правильна організація автоматизованого обліку [3; 7].

І. Буфатіна вважає, що правильно організований облік витрат за статтями калькуляції, місцями їх виникнення, видами продукції дає керівництву достатній обсяг інформації для прийняття ефективних управлінських рішень [1].

Однак, на сьогодні питання, які пов'язані з вимірюванням, оцінкою, інформаційним забезпеченням та автоматизацією обліку витрат на якість залишається не висвітленими, що зумовлює необхідність проведення додаткових досліджень.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення основних напрямів удосконалення формування в обліку інформації щодо витрат на якість обслуговування через уточнення можливостей їх відображення в автоматизованому середовищі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, яке призводить до зменшення власного капіталу

(за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками) [5].

Якість обслуговування необхідно розглядати з позиції рівня задоволення населення, що обслуговується запропонованим рівнем послуг та товарів. При цьому одним із способів, у який можна формувати стратегію конкуренції торгового підприємства, є пошук для себе сприятливих покупців та – привернення уваги покупців до функцій товару чи послуги [2].

Витрати на якість обслуговування мають забезпечити найкраще пристосування до задоволення невеликих за обсягом потреб конкретного покупця: можливості зміни асортименту товарів, працювати у зручні для покупця години тощо.

Завдяки підвищенню інформаційного забезпечення та покращенню якості життя, підвищується відповідальність споживачів, що впливає на їх вибір товарів та, безперечно, якість обслуговування.

Зменшення уваги щодо облікової інформації може привести до неефективного процесу управління, збільшення витрат діяльності підприємства та, в підсумку, зменшити економічні вигоди.

Облік витрат на якість – зведена ділянка обліку щодо інших ділянок. Він ґрунтується майже на всіх документах первинного та зведеного обліку діяльності підприємства, і його документація повинна забезпечувати розподіл витрат за економічними елементами, місцями виникнення, статтями та об'єктами калькуляції [6]. Переважна більшість виробничих підприємств сьогодні обліковує витрати за допомогою ЕОМ (електронно-обчислювальних машин), проте необхідна правильна організація їх автоматизованого обліку.

З метою спрощення збору даних в обліку підприємства можлива зміна існуючих, введення додаткових реєстрів. Їх вибір та зміст буде залежати від змісту реєстрів, що діють до введення комерційної калькуляції. Такі зміни в управлінському обліку обумовлені тим, що його зміст має відповідати завданням управління, іншими словами забезпечити інформацією можливість прийняття оптимальних управлінських рішень.

На нашу думку, саме якість обслуговування населення є концептуальною у діяльності підприємства, від якої залежать кінцеві фінансові результати, перспективи розвитку підприємства, можливості досягти головної мети діяльності у майбутньому.

У свою чергу, в бухгалтерському обліку витрати відображаються при дотриманні певних умов, зазначених у П(С)БО 16 «Витрати». Розглянемо можливості визнання та відображення в обліку витрат на якість обслуговування в таблиці 1.

З метою покращання аналітичного обліку витрат від операційної діяльності запропоновано ввести в перелік статей витрати на якість обслуговування, що дозволить здійснювати контроль за якісним

Таблиця 1

Основні можливості визнання витрат на якість обслуговування

Критерії визнання витрат згідно з П(С)БО 16 «Витрати»	Відповідність витрат на якість обслуговування зазначеним критеріям
зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводять до зменшення власного капіталу підприємства, крім зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками	необхідно створити найбільш сприятливі зовнішні умови для діяльності підприємства з повним адаптуванням суспільних правил: імідж підприємства через залучення новітніх технологій та інновацій; чітка мотивація діяльності щодо якісного обслуговування населення та отримання бажаного доходу; сприяння підвищенню кваліфікації працівників; використання нових форм організації праці; оцінка ефективності роботи
визнання на підставі систематичного і раціонального розподілу економічних вигод, які забезпечує актив протягом декількох	оцінка ефективності розробленої конкурентної стратегії на основі аналізу «вартість – ефективність», який ґрунтується на прагненні порівняти обсяги доходів на одиницю ресурсу і який буде використано для кожного із запланованих заходів.
негайне визнання, якщо економічні вигоди не відповідають критеріям активів підприємства	витрати на якість обслуговування мають забезпечити найкраще пристосування до задоволення невеликих за обсягом потреб конкретного покупця: можливості зміни асортименту товарів, працювати у зручні для покупця години тощо
можлива достовірна оцінка суми витрат	планування витрат на якість обслуговування слід здійснювати методом техніко-економічних розрахунків (стосовно необхідного асортименту продукції) та дослідно-статистичним методом стосовно планування культури економічної організації

обслуговуванням населення і як наслідок приведе до підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності;

Сучасні підходи до формування інформаційного середовища щодо обліку витрат мають відповідати принципам формування інтегрованої звітності. В основу автоматизації витрат на якість слід залучити потенціал калькуляції, який може бути задіяний в повній мірі для вирішення наступних основних задач:

- підвищення конкурентоспроможності товарів за рахунок економічно обґрунтованого зниження цін (торгової націнки) на товари;
- визначення та вибір найбільш рентабельних товарів;
- виявлення збиткових товарних груп для розробки рекомендацій щодо підвищення їх рентабельності або виключенню з обороту;
- визначення оптимальної ціни з точки зору попиту та конкурентоспроможності по окремих товарах за рахунок зміни торгової націнки.

На нашу думку, правильно організований автоматизований облік витрат надасть ще більше достовірної інформації для оперативного прийняття управлінських рішень. Це пояснюється тим, що комп'ютеризація обліку витрат охоплює широке коло трудомістких операцій. До них відносять: групування виробничих витрат за напрямками витрачання, визначення нормативної (планової) та фактичної собівартості продукції, напівфабрикатів і незавершеного виробництва, облік відхилень від норм витрат, зведений облік витрат на виробництво, відображення на рахунках синтетичного обліку кореспонденції рахунків.

Можна виділити три категорії користувачів автоматизованої системи бухгалтерського обліку [8]:

- керівники, які несуть повну відповідальність за управління підприємством, управління структурними підрозділами, а також відповідають за досягнення поставлених цілей;
- користувачі з прямим фінансовим інтересом, тобто особи, зацікавлені в стабільному фінансовому стані підприємства (інвестори, кредитори);
- користувачі з непрямим фінансовим інтересом (державна податкова адміністрація, фондові біржі, урядові організації, працівники підприємства, покупці продукції, що випускається, тощо).

Недоліки існуючої системи облікової інформації можна виділити за такими напрямками:

- нестача облікової інформації в окремих її видах, відсутність комплексного подання необхідної та достатньої інформації;
- дублювання інформаційних потоків різних рівнів управління процесом виробництва продукції, надання послуг та витратами діяльності;
- запізнення надходження та подання інформації, що веде до затримки прийняття рішень та впливає на оперативність управлінських дій.

З метою підвищення ефективності діяльності підприємства та можливості прийняття управлінським персоналом обґрунтованих та ефективних рішень використовується процес організації обліку витрат на якість здійснювати у наступній послідовності:

- визначення завдань організації обліку витрат на якість обслуговування;
- вибір об'єктів обліку витрат на якість;
- визначення суб'єктів обліку витрат на якість;
- визначення носіїв витрат на якість;
- розробка класифікації витрат на якість
- вибір методів оцінки витрат на якість;
- забезпечення збереження комерційної таємниці щодо витрат на якість.

Вдосконалення управлінської інформаційної системи підприємства можливе лише на основі системного і комплексного підходу. І одним з них на нашу думку, є побудова оптимальної системи обліку, що повинна здійснюватися в напрямку його спрощення.

В умовах автоматизації розрахунків і групування нормативів існує можливість для переходу від складання нормативних калькуляцій на перше число місяця, кварталу, року до розроблення їх на будь-яку дату поточного місяця. Це дозволяє відмовитися від щомісячного перерахунку залишків незавершеного виробництва у зв'язку зі змінами норм на початок місяця і точніше обчислювати фактичну собівартість товарного відпуску продукції.

Завдання обліку витрат на якість інформаційно пов'язані із суміжними ділянками обліку і підсистемами інформаційної системи підприємства. Лише незначна в обсязі вихідна інформація формується на підставі первинних документів.

Особливо важливим є визначення складу облікових номенклатур при автоматизації обліку, створенні відповідної бази даних.

Процес відображення первинної інформації у вигляді записів на рахунках бухгалтерського обліку також вимагає уточнення процедури організації обліку витрат на якість продукції в частині розподілу посадових обов'язків щодо створення та обробки первинних документів, на підприємстві.

Для цього необхідно ухвалити рішення з наступних питань:

- закріплення функції оформлення первинних документів відповідно до вимог забезпечення бухгалтерського обліку витрат на якість продукції. Ця функція може бути закріплена:

- 1) за всіма співробітниками бухгалтерської служби на окремих ділянках обліку;
- 2) за спеціальним бухгалтером в цій службі;
- 3) за самостійною управлінською бухгалтерією.

Можна рекомендувати на практиці використовувати другий варіант, оскільки він забезпечує системне бачення і одноманітний підхід до оцінки процесів, а також виключає дублювання первинних документів і інформаційних потоків. Крім того, при такому варіанті трудовитрати на організацію управлінського обліку будуть істотно нижче, оскільки для цього не буде потрібно навчати всіх фахівців бухгалтерської служби (що припускає перший варіант) або нести витрати на створення спеціального підрозділу (третій варіант).

- закріплення функції занесення первинних документів у вигляді записів на рахунки управлінського обліку. Для виключення в процесі проходження первинних документів зворотних потоків руху документів представляється зручним покладання цих функцій на співробітників, що приймають дані документи для фінансового обліку.

Таким чином, для здійснення записів в системі бухгалтерського обліку витрат на якість продукції забезпечена однозначність їх ідентифікації в первинних документах шляхом організації облікових номенклатур за напрямом «Облік витрат на якість обслуговування» (первинний облік).

Умовою функціонування АРМ бухгалтера обліку витрат на якість є формування на машинних носіях необхідної вихідної інформації, що виникає при розв'язанні завдань з обліку господарських процесів. Уся ця інформація повинна бути представлена у вигляді єдиної бази даних бухгалтерських записів відповідно до вимог АРМ бухгалтера з обліку витрат.

Процес обліку витрат організовується у вигляді певної схеми робочих місць, яка відбиває взаємодію різних працівників при реалізації облікових функцій. У цю схему повинні входити робочі місця всіх працівників, функціональні обов'язки яких певною мірою пов'язані з веденням бухгалтерського обліку. До них належать не тільки особи, які здійснюють документування, систематизацію й узагальнення інформації, не тільки особи, які використовують цю інформацію при виконанні функцій бухгалтерського обліку і керування, а й технічний персонал, який забезпечує оформлення документів, їх архівування, відображення тощо.

На робочих місцях бухгалтерських працівників увесь комплекс робіт пов'язаний із розв'язанням завдань бухгалтерського обліку, у той час як для іншого персоналу функції, пов'язані з бухгалтерським обліком, не є основними і займають лише частину робочого часу. Тому організація АРМ для таких категорій персоналу доцільна лише за умов виконання на АРМ їхніх основних функцій.

Ураховуючи вищевикладене, основними завданнями автоматизації обліку витрат на якість є:

- своєчасне, повне й достовірне відображення в обліку фактичних витрат на виробництво й реалі-

зацію продукції (робіт, послуг), а також невиробничих витрат і втрат, які допускають на окремих ділянках діяльності підприємства;

- контроль за правильним використанням сировини, матеріалів, палива, енергії, фондів заробітної плати тощо, за дотриманням установлених кошторисів витрат на обслуговування виробництва, управління, надання послуг;

- обґрунтування калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг), правильне складання звітних калькуляцій;

- перевірка виконання планів по собівартості (планів кошторисів витрат) і виявлення резервів скорочення витрат;

- виявлення результатів по собівартості цехів та інших підрозділів підприємства;

- виявлення й усунення недоліків організації фінансово-господарської діяльності та матеріально-технічного забезпечення, спрямованого на максимальну економію матеріальних і трудових витрат і на підвищення продуктивності праці.

У комп'ютерній бухгалтерії через розширені можливості аналітичного обліку можлива побудова багаторівневих статей витрат, необхідних для потреб управління, а також облік витрат за центрами відповідальності [4].

Така схема калькуляції дозволить отримати інформацію про витрати певного виду ресурсів на одиницю окремого виробу за конкретним розділом; витрати за видами і групами продукції; витрати за підрозділами; витрати за видами або за групами (використовуючи різні рівні аналітичного обліку).

Вхідна інформація обліку витрат на виробництво – це сформована на машинних носіях інформація, яка є результатом розв'язання задач з обліку основних засобів, запасів, заробітної плати, фінансово-розрахункових операцій, обліку готової продукції, її відвантаження й реалізації. Отже, основними завданнями автоматизації обліку витрат на виробництво є:

- своєчасне, повне й достовірне відображення в обліку фактичних витрат на виробництво й реалізацію продукції (робіт, послуг), а також невиробничих витрат і втрат, які допускають на окремих ділянках діяльності підприємства;

- контроль за правильним використанням сировини, матеріалів, палива, енергії, фондів заробітної плати тощо, за дотриманням установлених кошторисів витрат на обслуговування виробництва, управління, надання послуг;

- обґрунтування калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг), правильне складання звітних калькуляцій;

- перевірка виконання планів собівартості (планів кошторисів витрат) і виявлення резервів скорочення витрат;

- виявлення результатів собівартості цехів та інших підрозділів підприємства;

- виявлення й усунення недоліків організації виробництва та матеріально-технічного забезпечення, спрямованого на максимальну економію матеріальних і трудових витрат і на підвищення продуктивності праці.

Стандартні підходи до оброблення даних дають можливість взаємозамінювати бухгалтерів на різних ділянках роботи. Завдяки цьому скорочується кількість часу працівників бухгалтерії на виконання облікових функцій, зростають можливості для аналізу, статистичної обробки та підготовки аналітичної інформації, призначеної для ефективного управління підприємством та прийняття оперативних управлінських рішень.

На нашу думку, правильна організація автоматизованого обліку витрат допоможе скоротити витрати порівнянням фактичних витрат з витратами, передбаченими в кошторисі, збалансувати виробництво за підрозділами, щоб підтримувати рівномірний потік матеріалів (сировини), розподілити накладні витрати, забезпечити повні, достовірні дані про діяльність підприємства для прийняття відповідних управлінських рішень.

Висновки. Для організації обліку витрат на якість обслуговування, необхідно здійснити наступні заходи:

- визначення підрозділу, відповідального за організацію складання комерційної калькуляції;
- розробка методів збору, обробки, аналізу і оптимізації витрат на якість обслуговування;
- визначення джерел інформації та побудова системи аналітичного обліку витрат на якість, яка міститься в документації різних підрозділів організації;

- бухгалтерський облік витрат на якість обслуговування не повинен обмежуватися простим відзеркаленням їх величини.

Використання засобів автоматизації дозволяє практично повністю вирішити проблему точності і оперативності інформації. Протягом декількох хвилин можуть бути підготовлені різноманітні і деталізовані дані, необхідні для прийняття ефективних рішень.

Правильний вибір засобів автоматизації та програмного забезпечення дозволяє легко і миттєво адаптувати роботу бухгалтерії до правових норм, які часто змінюються.

Основними перевагами автоматизованого обліку витрат є те, що він точно відображає, де були здійснені витрати, і створює передумови для їх скорочення, що допомагає виробити певну стратегію управління витратами для поліпшення діяльності підприємства. Облік витрат допомагає керівництву виявляти ті підрозділи, які відповідальні за понесені витрати, приймати управлінські рішення.

Список літератури:

1. Войчак А. В. Маркетинговий менеджмент : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / А. В. Войчак. - К. : КНЕУ, 2000. - 100 с.
2. Гриценко О. І. Сутність витрат на якість обслуговування [Текст] / О. І. Гриценко // Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. - Тернопіль. - 2012. - № 5 (31). - С. 133-137.
3. Завгородній В. П. Автоматизація бухгалтерського обліку, контролю, аналізу та аудиту / В. П. Завгородній. - К. : А.С.К., 1999. - 768 с.
4. Кузьмінський А. М. Організація бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: підручник / А. М. Кузьмінський. - К. : Вища школа, 1993. - 223 с.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затв. наказом Міністерства фінансів України від 31 бер. 1999. № 87 (зі змінами і доповненнями) // Все про бухгалтерський облік. - 2009. - № 10.
6. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: Закон України від 09.02.2006, ВВР, 2006, № 26, ст. 210 [Електронний ресурс] / Сайт «Правові системи НАУ» - Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1087.271.0>. - Законодавство України.
7. Сопко В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу / В. Сопко, В. Завгородній. - К.: КНЕУ, 2000. - 453 с.
8. Экономический анализ системы менеджмента качества промышленного предприятия / А. Н. Канивец, Б. И. Герасимов, Л. В. Пархоменко; [под науч. ред. д-ра экон. наук, проф. Б. И. Герасимова]. - Тамбов: Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2005. - 144 с.

Гриценко Е.И.

Украинская академия банковского дела Национального банка Украины

**КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ВНЕДРЕНИЯ ИНФОРМАЦИИ
ПРО РАСХОДЫ НА КАЧЕСТВО В АВТОМАТИЗИРОВАННОЙ СРЕДЕ**

Анотація

В статті розглянуті основні підходи формування інформації про витрати на якість в автоматизованому середовищі, визначені завдання, фактори та напрями автоматизації обліку витрат на якість обслуговування.

Ключевые слова: витрати, якість обслуговування, облік витрат, автоматизоване середовище.

Gritsenko O.I.

Ukrainian Academy of Banking

**CONCEPTUAL BASES OF INTRODUCTION OF INFORMATION
ABOUT CHARGES ON QUALITY IN THE AUTOMATED ENVIRONMENT**

Summary

In the articles considered basic approaches of forming of information are about charges on quality in the automated environment, set tasks, factors and directions of automation of account of charges on quality of service.

Keywords: charges, quality of service, account of charges, automated environment.

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ